

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVÜ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:	
Egész évre	10 ft — k
Félévre	5 ft —
Negyedévre	2 ft 50
Egy hónapra	1 ft —

Hirdetési díj:

Öt-hasábospetitorszerkezési beiktatásért 5 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr.
Nyiltér 4 hasábos petitorsért 20 kr.

Szerkesztőség és kiadó hivatal

Piscz. SIMONFFY-ház a város-házával szemben.

HIRDETÉMÉNYEK.

előfizetési pénzek és a kiadás körüli pauszok, valamint a lap szellemi részét illető minden közlemények ide intézendők

Bérmentetlen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.

X. évfolyam. 1883.

Debreczen. Kedd, július 10.

146. szám.

A tiszai-eszlári ügy tárgyalása.

— saját tudósítónktól. —
— S ü r g ö n y l e v é l. —
Tizenhatodik nap.

Nyiregyháza. jul. 9.

A tegnapi tárgyalásról a szokottnál rövidebb tudósítást találunk olvasóink mai számunkban, miután a tegnapi tárgyalásnak öt órák lettek vége, s a vonat elindulásaig fél hatig tudósítónk levélbeli értesítést nem küldhetett, hanem az eseményeket terjedelmes sürgönyben volt kénytelen elküldeni.

A tárgyalás szünetig tartó részéről tegnapi táviratunkba már megemlékeztünk. Az abban elmondottakhoz közöljük — tegnap este nyolcz órák (tehát a tegnapi lap megjelenése után) vett részletes adatokat tartalmazó sürgönyt, mely következőleg hangzik:

Nyiregyháza július 9. (Ered. távirat. Étk. este 8 órák). A tárgyalásnak a mint már előbbi táviratomban értesítettem, délután 5 órák volt vége. Ez főleg annak tulajdonítható, hogy a tárgyalás 10 órák kezdődött, nagy szünet tartott egy óra tájban, s főleg mert oly tanuk hallgattak ki, kiknek kihallgatását nem lehetett félbeszakítani — De meg maga az elnök is siettetni szeretné már a tárgyalás menetét.

A tárgyalás kezdeténél élénk vita folyt a felett, hogy a megérkezett szakértő orvosok jelen lehetnek-e a tanuk kihallgatásánál, míg végre megegyezés jött létre, hogy igenis jelen lehetnek.

Vámosi Józsefnét a védők erős keresztizembe fogták, úgy hogy többször akadovza beszélt össze-vissza mindent. Eötvös beszélt a constata, hogy hasonló jelenet a legkritikábbak közé tartozik, hogy apa és anya vádaskodjanak leányuk ellen, s azt esetleg öt évi fegyházra kényszerítsék.

Eötvös. Hát hogy meri azt mondani, hogy a leánya hamisan vallott?

Tanu. Mert az egész falu ezt mondta, hogy akkor nem láthatta Esztert; miután már délelőtt eltűnt!

Eötvös. Azt mondja, hogy mikor megtudta leánya vallomását, az ura rögtön érte szaladt és haza hajtotta?

Tanu. Igen, hogy ne is szolgáljon többet izraelitánál. Meg aztán azért van, a gyermeknek atyja, anyja, hogy előre megmondja mit akar cselekedni.

A védők további keresztkérdéseire megvalja Jánosiné, hogy a falu majd agyonverte a leányát a miért, hogy a zsidók mellett vallott, s hogy Cserés Márton a törvényszéktől haza jövén rögtön elmondta mint vallott a leánya a zsidók mellett.

Beszóllítatik Vámosi József. (Nincs jelen.)

Bejön Vámosi Julis. Szörnyű, megborzasztó látvány tárul a bíróság szemé elé. Vámosi Julis össze-vissza van verve. Védők élénken tiltakoznak az ellen, hogy Vámosi Julis kihallgattassék, míg apja is ki nem hallgattatott, kinek be nem jövele ismét valami machinatióval látszik összefüggésben lenni.

Friedmann kijelenti, hogy ha tudta volna, mikép az elnök nem szerzett magának arról meggyőződést, hogy az ez ügyre vonatkozó tanuk, mind megjelentek, úgy a kihallgatást Vámosinéval meg sem kezdte volna, miután így megerőltentik a védelem egyetlen fegyverét, a keresztkérdéseket. —

Törvényszék visszavonul s határozatát kihirdetvén jelenti, hogy Vámosi József rögtön behivatása elrendeltetett és egy lovaslegény érte rögtön utána indított. Ugy az ő valamint Julis kihallgatása holnap reggelre halasztatik.

Friedmann és Eötvös védők, kéri Vámosi Julist orvosi vizsgálat alá venni, hogy tudni lehessen, mikép ellene esetleges hamis tanuskodás miatt vád emeltek-e, vagy pedig a tanuskodásra kényszerítetése tűnjék ki.

Ugyanekkor Friedmann constatalni kéri, hogy az ez ügyben beidézendő Farkas Gábor község bíró, mint neki jelentve lett az ajtó mögött hallgatózik, s így jelen van Nyiregyháza, s egyáltalán ugy látszik hogy mindig itt van, mikor nincs rá szükség, s mindigaotthon látszik lenni mikor itt szükség volna rá.

Beszóllítatik Trabák Gyula tanu Friedmann kéri az elnököt, meggyőződést szerezni jelen vannak-e a többi tanuk is, miután ma holnap már a mostani rendszer mellett több olyan tanu is fog jelentkezni, kik a sakterezést a kulcslyukon átlátták Trabák, Hajdu, Tapasztó, és Kaposi József a magán vádló által bejelentett új tanuk arról tesznek tanuságot, hogy ok Esztert d. e. 11—12 közt látták hazamenni a festékekkel.

Trabák molnar a pászka lisztörölésre is vallomást tesz. Azt állítja, hogy ok még virágvasárnap előtti péntek este örtek lisztet a nagy uri zsidók számára.

Friedmann: Nézzem széjjel itt. Ezen zsidók számára is örölte?

Tanu: Nem!

Weiszstein vádolt előadja, hogy az eszlári zsidók márczius 22-ig az ő sütődéjében minden pászkájukat kisütötték.

Elnök itt a fenti táviratomban érintett incidens következtében támadt zaj közepett a közönséget megint kénytelen, és a terem kiürítettével fenyeget.

Még öv. Nagy Nagy Józsefné tanuskodik Hatalóczky ellen. E vádaskodás azonban nevésséggé lett Hatalóczkyval szemben, — kiöszintén bevallja azt is, hogy fenyegették, a miért a zsidók javára vallott. Arra nézve pedig, hogy akkori gazdája Debreczeni azt mondja, hogy ő akkor nem is lehetett otthon, mert a földön volt, azt vallja, hogy ez nem igaz, gazdája kis két köblös földjét pénteken s szombaton hajnalban felszántották, s ő biztosan tudja, hogy szombaton délben otthon ebédelt.

Ezután öv. Hajdu Mihályné hallgattatott ki Möricz életkorára nézve. — Nem tud biztosat mondani. Szerinte Möricz augusztusban lesz 16 éves. Apja azt mondja ismételve hogy 15 lesz.

Szünet után. Nyiregyháza július 9. (Ered. távirat. Érkezett este 10 órák). A szünet után kihirdeti elnök, a törvényszék azon határozatát, hogy Vámosi Julis orvosi vizsgálata csak az ő és atyja kihallgatása után lesz megejtendő.

Kihallgattatik Cserés Andrásné. Előadja hogy ő nagy csoportosulást látott ama szombat éjjelen Grossberg Leó háznál. Lehetek a zsidók vagy 25-en is. Az álhulla felsziure kerülése után pedig észébe jutott azon szavak jelentősége melyeket Grossberg Leótól hallott, mikor küldte a

feleségét hogy vigye a ruhákat, a t-ladányi fűzsebe.

Eötvös: Hogy jutott észébe ezt csak most jelenteni?

Tanu: Mert kérem alásan most vagy két hete az a hir jött Tisza-Eszlára, „hogy itt a tárgyaláson a keresztény veszt és az izraelita nyer.“ hát azontul nem viselhettem tovább a lelkelem s feljelentettem a mit tudok.

Elnök és a védők kérdezősködéseire, tanu valóságos vizsgát teszen le a zsidó nyelvből, s kislit, hogy a lengyel kiejtésű rosz német beszédet teljesen érti és beszéli.

Képzeltetni az óriási meglepetést. Grossberg Leóné és Grossberg Leó nem tudnak semmit arról, a miket Cserésné vall, s annak vallomásakor oly indulat veszen erőt rajtok, hogy szembe köpik Cserésné, s aljas „czigányasszonyos hazugnak“ mondják.

Az elnök tanukat helytelen magaviseletükért 48 órai börtönrre itéli. — Különb Grossberg és neje az alaptalan váddal szemben tanukra hivatkoznak.

Eötvös: felszólal, hogy miután Cserésné vallási fanatizmus kergette ide vallani, ne esketessék meg.

A törvényszék ily értelemben határos és Cserésné nem bocsátatik eskü alá.

Nyiregyházáról írja az „Egyetértés“ tudósítója:

Ma Tisza Eszlára mentem meggyőződést szerezni az odaváló viszonyokról, melyet a német lapok igen sötét színben rajzoltak. A község háza előtt csendőr-altiszt állított meg, utfelelemet kérve, mert alispáni rendelet szerint semmi idegennek nem szabad Eszlár határába lépni, különös közigatási engedély nélkül. Ez intézkedés állítólag a zsidók érdekeinek megóvása és a végett történik, hogy tanukat ne lehessen kitanítani. Tegnap a csendőrség kitolonczolt Eszlárról valami keeskeméti állítólagos újságíró, a ki mint az általános keresztény-vegedylet alapítója is prezentálta magát. — Kijelentésemre, hogy csak a zsinagógát szeretném megnézni, úgy oldotta meg a kérdést Farkas Gábor bíró, hogy egy csendőr, egy községi hites ember és a zsidóság részéről egy bizalmi férfiú jött velem. A zsidótemplem leirhatlan állapotban van.

Pusztá rom; ép parasztleányok hanczuroztak benne. A csakhamar összesereglett pörnépség igen közlékenyen szolgált rémséges magyarázatokkal a helyszínen, oly biztosan, élénken mutogattak mindent mintha valamennyiök látta volna a Möricz által elmondottakat. Az eszlári néppel elhitették, hogy a sakterpört a kormány csinálta és hogy a zsidókat okvetlen el fogják itélni. A marasztaló itéletet az agitátorok, kiknek van bejárása Eszlára, ép most nagyon erősen preokkupálják a nép előtt, hogy az esetleges felmentés annál inkább igazgató hatásu legyen. Eszlár népe fölöttébb ingerült hangulatu; kocsinat antiszemita kiáltások kísérték, mert az eszláriak minden idegen kabatos embert zsidónak néznek. A zsinagóga pitvara inkább mondható félhomályosnak, mint világosnak. — A helyi szemlének egyik főfeladata lesz kideríteni: valószínű-e, hogy e sötétes helyiségbe világosról kulcslyukon át lehet-e látni? Alkalmasint ki fog terjeszkedni a vizsgálat a zsinagógától ezer lépésnyire levő Tisza partra is. Ugy hallom, az itéletihirdetés napján Eszláron az ott állomásozó csendőrséget tetemesen meg fogják erősíteni.

Ha azt mondaná Tisza.

(T.) Tisza Kálmán Geszten van. Igy olvasom legalább a lapokból, melyek

még azt is hozzá teszik, hogy csak Julius végével fog onnan visszatérni Budapestre. Egyébiránt ember határoz, Isten végez. Lehet hogy mire e sorok megjelennek, már Budapesten lesz, országának dolgai oda szólítván őt: mert parancsol ő neki a haza.

És ugy elgondoltam már azóta, de elgondolom most is, mit csinálna vajjon az ország, ha egy szép reggelen azt mondaná Tisza Kálmán: Tisztelt hazafiság! Hát igaz az, hogy jobb nekem itt Geszten. A csendes magányban, őseim hajlékában, „gyermeki reményim s bánatom tanyáján“ — a hol pihenésre hív az árnyék, pihenésre int a bokor. A merről a nap felkél s a merre a nap leáldoz, nyugalom minden felé. A parkban madár zeng, a mezőn legelő nyájak kolompjának danája hangzik, s a tanyánál lágy szellő öleiben ringazózik a kalászos buza. Peng az aratók kaszája, beláthatatlan buza tengerek hullámán tévedezik a szem, mely tenger buza-keszret erdővé alakul; aztán nőnek belőle asztag hegyek, fűtynget a gőzgép, megindul zugni a dob és zsák garmadák tornyosodnak körös-körül. Ez az én kizárólagos birodalmam itt, ahol ha akarom még az újságírók sem férhetnek hozzám. Ha akarom nem törődöm csak a magam dolgával, és leszek akkor egyszerre nagy emberré, oly nagyvá, amily nagyvá azok fognak emelni a kik elől ki fogok állni az utból. — Hát én nem megyek el innen többé, annyi idők óta ime megízletem a pihenés mézét, s edesebb, illatosabb az a világ összes parlamenti vitájánál. Am hadd vitakozzék Szilágyi Dező majd ha én nem leszek ott! Apponyival, Apponyi Someichal, Somsich Grünvalddal és Grünvald Mocsáryval. Prenumeráljatok miniszteri elnökre ezek közül, végezzétek az ország dolgát: arra pedig igen szépen kérlek, hogy ne küldjete nekem lapot.

Ha bezzeg azt mondaná Tisza Kálmán! Lenne Izraelben öröm. „Egyetértés“, „Pesti Napló“, fellobogozva jelenék meg, és mindenik kandidálná miniszterelnöknek az ő saját protektorát. Osztozás lenne, hivatal változás lenne, talán Szapary is menne: hanem ország dolgából mi lenne?

Mi lenne mind azon megindított reformokból, melyek részint végrehajtásra várnak, részint törvényjavaslatok alakjában várják az új országgyűlést, részint most készítettnek javaslatokká? Pénzügyi közoktatási, honvédségi, törvénykezési reformok deficit megzúntatás; kereskedelmi összeköttetés a kelettel; fümei kérdés, és a többi. Mind oly dolgok, melyek hosszas tapasztalás, hosszas tanulmányozás által csak oly kormány által vitethetik üdvösen keresztül, mely maga tanul, maga tapasztalt, és ismeri a dolgok minden csinját-binját.

A most ellenzéki lapok majd dicsérnek és dicsőiténék akkor az ő embereiket hanem a dicséret és dicsőítés mellett az ország meg azt venné észre, hogy az emelkedésnek indult államszeker visszafelé kezd mozogni, aztán gurulni rohamosan. Mikor Aetius romai vezér a réaszórt rágalmakat s az irigy emberek agyarkodását tovább tűrni már nem bírta és visszavonult, hát Romában is ujjon-

